

Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

19.05.2017

**Høringssvar om rapporten En mer effektiv og fremtidsrettet
hjelpemiddelformidling - for økt deltakelse og mestring (deres ref: 17/649)**

Pensjonistforbundet og SAKO-organisasjonene (LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Forbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens Vegvesens Forbund) viser til departementets høringsbrev av 21. februar 2017 og avgir felles høringssvar.

Sammendrag

Pensjonistforbundet mener at de sterke sidene ved dagens modell bør videreføres. Retten til hjelpemidler bør fortsatt ligge i folketrygden med et statlig finansieringsansvar. Dette sikrer forutsigbarhet, helhet og en likeverdig rett til hjelpemidler på alle livsområder. Hjelpemiddel-sentralenes rolle bør opprettholdes, fordi de besitter en kompetanse som er vanskelig å erstatte. Hjelpemidler i bolig og dagligliv bør derfor fortsatt være en del av sentralenes ansvarsområde. Bruk av tilskudd og egenandeler kan medføre ulik tilgang på nødvendige hjelpemidler. Derfor bør dagens utlånsordning uten egenandeler videreføres. Samtlige brukerorganisasjoner ønsker å beholde dagens modell. Dersom regjeringen ønsker reell brukermedvirkning, bør den lytte til dem og prioritere forbedringer av dagens modell, fremfor å erstatte den.

I november 2015 opprettet regjeringen et ekspertutvalg for å få en helhetlig gjennomgang av hjelpemiddelpolitikken. Pensjonistforbundet var representert i utvalgets referansegruppe. Der ga vi uttrykk for synspunkter som også fremkommer i dette høringssvaret. I hovedsak er disse sammenfallende med synet fremmet av brukernes representant i ekspertutvalget (Lars Ødegård, NHF), samt de synspunkter som ble fremmet av øvrige brukerrepresentanter i referansegruppa (SAFO, FFO og Unge funksjonshemmede). Vi er videre kjent med nevnte organisasjoners høringssvar til rapporten og stiller oss bak dem.

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Hammersborggt. 12
Inngang Torggata

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910

Pensjonistforbundets engasjement i denne saken skyldes at eldre i dag utgjør storparten av brukerne av hjelpemidler, samt at det økende antall eldre vil medføre at enda flere eldre vil ha behov for hjelpemidler i fremtiden. NAV anslår at allerede i 2030 vil antallet brukere øke med 40 prosent sammenliknet med i dag. Det økende antallet eldre er nevnt i utvalgets mandat og gjentas som begrunnelse i flere av utvalgets drøftinger og forslag.

Kritikk av utvalgets forslag

Vi er lettet over at utvalget ikke går så langt som Holte-utvalget gjorde i 2010. Allikevel mener vi det foreslår endringer som vil ramme eldre og andre som er avhengige av hjelpemidler hardt, samt få omfattende konsekvenser for kommunene. I hovedsak handler dette om at folketrygdens og hjelpemiddelsentralenes rolle reduseres ved at statens ansvar for viktige hjelpemiddel-grupper overføres til kommunene. Vi er ikke overbevist om at dette vil medføre økt kvalitet for brukerne, men mener tvert imot at hovedbegrunnelsen for dette er å unngå at staten får økte utgifter når antallet eldre øker.

Ved å overføre noe av ansvaret til kommunene blir finansieringen av - og dermed tilgangen til - nødvendige hjelpemidler budsjettstyrt. Den enkelte brukers behov blir i for stor grad avhengig av kommunens økonomi og prioriteringer. I dag er det den enkeltes behov som avgjør. Slik bør det fortsatt være. Retten til hjelpemidler må derfor fortsatt ligge i folketrygden, med et statlig finansieringsansvar. Det vil sikre forutsigbarhet, helhet og en likeverdig rett til hjelpemidler på alle livsområder i og utenfor eget hjem. Erfaringer fra kommunereformen i Danmark viser at flere hjelpemiddelsentraler ble lagt ned og at tilbudet til eldre og funksjonshemmede ble svekket.

Utvalget legger til grunn at brukernes behov er det sentrale element i en velfungerende hjelpemiddepolitikk og at brukernes rettigheter må sikres. Derfor finner vi det oppsiktsvekkende at utvalget, på tross av brukerrepresentantens i utvalget og brukerrepresentantene i referansegruppas syn, går inn for å overføre viktige oppgaver, rettigheter, finansiering og faglig formidling fra staten til kommunene. Det hviler på et premiss som ikke er tilstede: Få, store, velstående og faglig kompetente kommuner. Norge består fortsatt av mange små kommuner med ulike økonomiske og faglige forutsetninger for å utføre oppgavene utvalget ønsker å pålegge dem. Oppgaveoverføringen vil medføre store konsekvenser for kommunene, som blir påført oppgaver uten at det følger med finansiering, kapasitet eller kompetanse. Det vil medføre store forskjeller i både tilgangen til og kvaliteten på hjelpemiddeltjenestene. Det vil gå utover brukerne og redusere deres mulighet for likeverdig deltakelse.

Vi vil presisere at vi er tilfreds med at ikke alle oppgaver og alt ansvar overføres til kommunene. Vi er lettet over at utvalget går inn for å videreføre at retten til noen hjelpemidler fortsatt skal ligge i folketrygden, slik at dagens grunnmodell et stykke på vei bevares. Vår bekymring, er knyttet til at enkle høyfrekvente hjelpemidler og fastmonterte hjelpemidler til bolig blir overført til kommunene (via midler fra Husbanken). Kommunene får dermed ansvaret for å finansiere hjelpemidlene og for den faglige formidlingen av riktige løsninger, vedtak, innkjøp, lagerhold og reparasjoner. Vi er sterkt tvilende til kommunenes kapasitet til å fylle denne rollen. Eksempelvis er det over 100 kommuner som ikke har ergoterapeut.

Utvalget er delt i synet på om enkle høyfrekvente hjelpemidler og fastmonterte hjelpemidler til bolig bør overføres til kommunene. Både enkle (*basismidler*) og fastmonterte hjelpemidler er avgjørende for brukernes trygghet, frihet, selvstendighet og deltakelse. Ofte utgjør de en helhet som bør ses under ett. Dagens formidlingssystem, med kompetente hjelpemiddel-sentraler, sikrer den enkelte at hjelpemidlene utfyller hverandre. Hjelpemiddelområdet er i rivende utvikling, bl.a. med stadige innovasjoner innen velferdsteknologi. Det er et område som krever omfattende kompetanse og regelmessig faglig utvikling, slik at brukerne kan få best mulige løsninger. Hjelpemiddelsentralene er en garantist for dette. Kommunene har derimot høyst ulike forutsetninger for å takle denne oppgaven.

Å anbefale at ansvaret for fastmonterte hjelpemidler overføres til Husbanken, slik at kommunene kan søke midler derfra, innebærer i praksis at dyre og avanserte hjelpemidler som trappeheis, løfteplattform, tilpasset kjøkken- og badeutstyr tas ut av folketrygden og blir en del av en rammestyrte ordning, med tilskudd og krav om egenbetaling. Det vil medføre redusert tilgang, etterspørsel og store forskjeller i tilbudet. Et flertall i utvalget går inn for dette. Vi mener derimot at mindretallet, bl.a. bestående av brukerrepresentanten, bør lyttes til her.

Når det gjelder forslaget om ansvaret for enkle høyfrekvente hjelpemidler, er det et flertall, bl.a. bestående av brukerrepresentanten, som mener at det fortsatt bør ligge i folketrygden. Mindretallet, bl.a. utvalgets leder, mener vi bryter med forutsetningen om at «Hensynet til brukerne skal stå i fokus for den løsningen som blir valgt.» (Inns. 333 S, 2014-2015, fra Kommunal og forvaltningskomiteen) når det vil ta ansvaret ut av folketrygden. Forslaget om delvis overføring av ansvar, betyr at funksjonshemmede i framtiden må forholde seg til to systemer – et statlig og et kommunalt – både når det gjelder finansiering, rettigheter, faglig rådgivning, søknad og reparasjoner, avhengig av hvilken type hjelpemiddel det dreier seg om. Det er ikke mer effektivt, verken for det offentlige eller brukerne, og medfører et fragmentert fremfor et helhetlig tilbud.

Et flertall i utvalget åpner opp for bruk av tilskuddsordninger som erstatning for dagens utlånsordning. Det innebærer at det offentlige gir et tilskudd og brukeren supplerer med en egenandel og kjøper og beholder et hjelpemiddel, fremfor å låne det av hjelpemiddelsentralen. Flertallet tror at: «Et mer tilskudds-basert system gir flere muligheter til å betale ekstra for et bedre produkt med flere spesifikasjoner enn det offentlig vil kunne gi stønad til.» For oss bekrefter dette at bruk av tilskuddsordninger innebærer en underfinansiering, med økte egenandeler og større forskjeller, der den enkeltes betalingsevne og ikke faktiske behov blir avgjørende for kvaliteten på hjelpemiddelet.

Brukerne har ikke bare ulike økonomiske forutsetninger, men også forskjellige forutsetninger for å være informerte forbrukere. På enkelte områder, for eksempel innen velferdsteknologi, går utviklingen svært raskt og tilbudet er svært uoversiktlig. Valg av rett hjelpemiddel forutsetter brukermedvirkning, men det er samtidig et fag som krever kontinuerlig kompetanseutvikling. Den enkelte brukers kjøpekraft, kompetanse og andre ressurser, skal ikke være avgjørende for valg av hjelpemiddel.

Dagens utlånsordning er uten egenandel og sikrer alle lik tilgang, samt gir bedre muligheter for å fornye hjelpemidler når behov endres eller nye og bedre produkter blir tilgjengelige. En tilskuddsordning vil favorisere de mest ressurssterke og kan få svært negative konsekvenser

for de mest sårbare hjelpemiddelbrukerne. En tilskuddsordning er på tvers av hva samtlige brukerorganisasjoner ønsker. Den vil medføre litt reduserte kostnader for det offentlige, men for store forskjeller i tjenestetilbudet.

Fokus bør være på å forbedre nåværende system

Utvalget påpeker behov for enkelte forbedringer i dagens hjelpemiddelordninger. Vi er enige i det, men løsningen ligger i å utvikle dagens modell, ikke i å oppheve den. Som utvalget selv påpeker, er det en rekke mindre tiltak innenfor nåværende ordning som kan forbedre den:

- Styrke samhandling og effektivisering i hjelpemiddelformidlingen.
- Tilrettelegge for hjelpemidler som fremmer mulighetene for utdanning og arbeid.
- Forbedre IKT-løsningene for å korte ned tidsbruken.
- Øke kompetansen og kapasiteten i 1. linjen. Flere ergoterapeuter og fysioterapeuter.
- Statlig rekrutteringstilskudd for å bidra til flere ergoterapeuter i kommunene.
- Forbedre bestillingsordningen for enkle og høyfrekvente hjelpemidler.
- Styrke brukerplassordningen for erfarne brukere.
- Forenkle rutine og saksbehandlingsprosessene ved hjelpemiddelsentralene.
- Bedre informasjonen om rettigheter og muligheter.
- Trappe opp forskning og utvikling. Etablere et forskningsprogram på området.

Det sentrale element i hjelpemiddelpolitikken må være brukernes behov. Brukerne må ha et helhetlig, effektivt og kompetent system, som kan gi dem de hjelpemidlene de trenger når de trenger dem. Samtlige brukerorganisasjoner ønsker å beholde dagens system og har konstruktive innspill til forbedringer det. Regjeringen bør ta brukermedvirkning på alvor og lytte til disse.

Konklusjon

Det er ikke slik at alt innenfor hjelpemiddelområdet i dag er perfekt. Men ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO) har Norge en god modell for hjelpemiddelformidling, fordi vi har en helhetlig organisering, med høy ekspertise og ivaretar behov gjennom hele livsløpet (Handikapnytt 05/15). Retten til hjelpemidler er forankret i folketrygdloven, som sikrer et likeverdig tilbud, uansett alder, bosted og økonomi. Samarbeidet mellom kommunene og hjelpemiddelsentralene fungerer stort sett godt.

Når et utvalg da foreslår endringer, og i sin rapport gjentatte ganger bruker økende antall eldre som en hovedårsak til behovet for endringer, er det åpenbart for oss at den egentlige hensikten er å redusere eller unngå for store kostnader for det offentlige, ikke å forbedre formidlingen av hjelpemidlene. Ved å gjøre terskelen høyere og tilgangen vanskeligere, vil etterspørselen holdes nede slik at kostnadene ikke øker. Slik skal det ikke være. Det må være den enkeltes behov som avgjør hvilke hjelpemidler man skal få.

Konsekvensen av utvalgets forslag er i verste fall redusert trygghet, frihet, selvstendighet og deltakelse for brukerne. Forslagene er konsekvent på tvers av hva brukerne selv ønsker. En annen sammensetning av utvalget, med flere brukerrepresentanter, ville synliggjort dette enda klarere. Reell brukermedvirkning innebærer å opprettholde dagens modell for

hjelpemiddelformidling. Fokuset bør rettes mot forbedringer av dagens gode system, ikke mot endringer som medfører ulik kvalitet og ulik tilgang på nødvendige hjelpemidler.

Vennlig hilsen

Harald Olimb Norman
Generalsekretær
Pensjonistforbundet

Eyvind Frilseth
Områdeleder fag og politikk
Pensjonistforbundet

Postadresse:

Pb. 6714 St. Olavs pl.
0130 Oslo

Besøksadresse:

Hammersborggt. 12
Inngang Torggata

pf@pensjonistforbundet.no
www.pensjonistforbundet.no

Telefon: 22 34 87 70
Faks: 22 34 87 83

Bankgiro: 9001.05.50202
Org.nr.: 970 323 910